

Motion till riksdagen 2025/26:272

av Elisabeth Thand Ringqvist (C)

med anledning av prop. 2024/25:203 Förbudet mot utvinning av uran tas bort

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:203 Förbudet mot utvinning av uran tas bort.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra utvinning av uran som en biprodukt ur annan mineralutvinning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Centerpartiet står fast vid att förbudet mot utvinning av uran ska finnas kvar i Sverige. Centerpartiet ser med oro på att borttagandet av förbudet tillsammans med ett potentiellt borttagande av det kommunala vetot mot uranbrytning som regeringen har skickat ut på remiss kommer att drastiskt försvåra för kommuner att bestämma över eventuella urangruvsetableringar i sin kommun.

Majoriteten av brytning av uran sker i alunskiffer i Sverige i dag, vilket medför stora risker för natur och dricksvatten i många generationer både vid själva brytningen och under hundratals år framåt eftersom restmassorna måste lagras under särskilda förutsättningar. Den potentiella uranbrytningen i Sverige skulle ta stora markområden i anspråk och detta sammanfaller ofta med flera av Sveriges mest värdefulla jordbruksområden. Lagförslaget som promemorian bygger på saknar tydliga konsekvensanalyser, vilket flera remissinstanser har ifrågasatt.

Uran skiljer sig från andra mineral som bryts i Sverige. Jämfört med exempelvis järnmalm har uranmalmen en annan karaktär och kräver en annan bearbetning. Eftersom uran i Sverige framför allt återfinns i alunskiffer innebär det stor skillnad från ”vanlig malm-brytning”. Alunskiffer har oftast en väldigt låg uranhalt, vilket betyder att stora mängder berg måste brytas, malas och lakas för att få ut relativt små mängder uran. Eftersom malmen är lågradig krävs dagbrott som tar stora ytor i anspråk.

Restprodukterna från uranbrytning kan orsaka miljörisker, eftersom gråbergsavfallet kan innehålla järnsulfider som kan leda till försurning och läckage av tungmetaller. Efter att uranet tagits ut finns radioaktiva ämnen kvar i skiffern och måste förvaras säkert under mycket lång tid, vilket skapar andra miljö- och hälsorisker. Efter utvinning måste uranet bearbetas och anrikas. Detta kan inte göras i Sverige i dag då kunskapen är bristande och det skulle kräva internationella godkännanden från icke-spridningsavtalet IAEA samt eventuellt ny lagstiftning på området. Sverige ska fortsätta vara en stark gruvnation inom exempelvis järnmalm, koppar, zink och sällsynta jordartsmetaller, men Centerpartiet anser att Sverige inte behöver prioritera uranbrytning då det görs bäst på andra platser i världen.

Centerpartier menar att uranbrytning i Sverige inte är en nödvändighet för driften av våra kärnreaktorer, då det finns länder som Kanada och Australien som vi har en upparbetad handelsrelation med där det kan importeras ifrån. Svenska kärnkraftverk köper in uran genom Euratom Supply Agency (ESA), som tillhandahåller uran till flera europeiska länder och säkerställer en diversifierad och stabil tillgång på uran från flera olika leverantörer för att minska beroendet av enskilda källor. På så vis riskerar vi inte vår energiproduktion då svensk kärnkrafts försörjning av råvaror tillgodoses ändå. Centerpartiet ser kärnkraft som en naturlig del av vår energimix och grunden för att uppnå en fossilfri elproduktion men ser inget behov av öppnandet av urangruvor i Sverige.

Däremot anser Centerpartiet att användning av uran som biprodukt från annan typ av utvinning av mineral ska kunna ske eftersom det är ett resursslöseri att uran som tas upp i annan utvinning inte kan användas i dag. Centerpartiets bedömning är att detta skulle kunna göras med smärre justeringar i lag utan att helt ta bort förbudet mot utvinning i uran.

Elisabeth Thand Ringqvist (C)